

percipite regnum. Os autem impiorum, quod comestationi & ebrietati, & colloquiis malis serviebat, iniquitate quam gessit, condemnabitur. Denique os illius operuit iniquitas: qui in tormentis positus, linguam sibi in qua ob plura scelera plus punitus est, refrigerari quæsit.

Memoria iusti cum laudibus: & nomen impiorum periret. Sapiens corde precepta suscipiet: stultus caditur labiis. Et in hac vita boni bonos, sive viventes, sive defunctos, laudibus efferunt. Impiorum autem & actus detestantur, & nomen: & in vita futura, iusti in Dei laudibus vivunt: reproborum autem honor, nomenque & laudes, putribus gehennæ supplicii mutantur: ubi vermis eorum non morietur, & ignis eorum non exstinguetur.

Qui ambulat simpliciter, ambulat confidenter: qui autem depravat vias suas, manifestus erit. Qui simpliciter se vivere novit, facile cuncta spernit adversa: quia se per hac ad gaudia venturum esse confidit, dicens cum Propheta: Dominus defensor vitæ meæ, à quo trepidabo? Dum appropiant super me nocentes, ut edant carnes meas. Qui tribulant me inimici mei: ipsi infirmati sunt & ceciderunt. At qui pravis incedit viis, nolens licet, patefcit: ac digna factis recipit. Nihil enim occultum quod non reveletur.

Qui annuit oculo, dabit dolorem. Qui in nutibus oculorum irridet aliquem, non evadet sine dolore tormenti, aut penitentiæ: de quibus dicit Psalmista: Qui oderunt me gratis, & annuunt oculis. Vel certe qui annuit oculo, dabit dolorem: quia filius stultus, mortis est matri suæ.

Stultus labii verberabitur. Vel suis videlicet quibus damnari meruit: quia mors & vita in manibus lingue. Vel eorum à quibus (quia corrigi non potuit) sententiam damnationis accepit. Quomodo Psalmista, cum ait: Domine libera animam meam à labiis iniquis, & à lingua dolosa. Utumque à Domino querit: ut & ipse labia iniqua, ac linguam dolosam non habeat: & aliorum iniquitate ac dolis minime possit decipi.

Vena vitæ, os iusti. Et dominus de doctoribus: Qui credit, inquit, in me, sicut scriptura dicit, flumina de ventre eius fluent aquæ vivæ.

Os autem impiorum operit iniquitatem. Odium suscitavit: & universa delicta operit charitas. Impii sunt, qui vel sua vel proximorum errata, ne ad sanitatem perveniant, defendendo contegunt: quod execrans Propheta, Dominum orat, ut non declinet cor suum in verbum malum, ad excusandas excusationes in peccatis.

In labiis sapientis invenietur sapientia: & virga in dorso eius qui indiget corde. Virga in dorso, est vindicta in posterioribus, id est, in sequenti vita: quam bene plaga illa famosa, qua Philistæi in matibus feriebantur, exprimit. Qui ergo non vult virgam in dorso portare, portet in labiis sapientiam, loquatur laudes Christi, & præcepta prædicet. Verum quia semper Dominum laudare, non autem semper docere, nec omnia quæ novit omnes docere sapienti convenit, recte subditur:

Sapientes abscondunt scientiam. Scientes videlicet quia tempus tacendi, & tempus loquendi. Unde Propheta: Dum consilietur, inquit, peccator adversum me, obmutui: & humiliatus sum, & silui à bonis. Et Apostolus: Nihil me iudicavi scire inter vos, nisi Christum Jesum & hunc crucifixum.

Os autem stulti confusioni proximum est. Quia vel inordinatè bona, vel aperte loquitur mala.

Substantia divitiis, urbs fortitudinis eius: pavor pauperum, egestas eorum. Opus iusti, ad vitam: fructus autem impii, ad peccatum. Via vitæ, custodienti disciplinam: qui autem increpationes relinquit, errat. Divites confidunt in divitiis, quasi in urbe munita. Pauperes ideo pavent ne deficiant, quia se norunt egenos. Spiritualiter, qui in Deum dives est per bona opera, confidit in illo quasi in urbe inexpugnabili, quia à nullo possit hoste superari. At qui virtutum inopia coangustantur: ideo cælestibus egent divitiis, quia noxio pavore timent duos pro Domino tolerare labores.

Abscondunt odium labia mendacia: qui profert contumeliam, insipiens est. In multiloquio non deerit peccatum: qui autem moderatur labia sua, prudentissimus est. Si ergo verax & sapiens esse desideras, odium neque in abscondito cordis contege, nec per oris contumeliam profer: sed tuum & cor dilectione, & os veritate repleatur.

Argentum electum, lingua iusti: cor autem impiorum pro nihilo. Labia iusti erudiunt plurimos: qui autem indocti sunt, in cordis egestate moriuntur. Benedictio Domini divites facit: nec sociabitur eis afflictio. Sanctorum prædicatio, igne spiritus succincta, velut argenteum examinata. Argentum quippe vel aurum, si reprobum est, igne consumitur: si verò probatum, igne declaratur: sic nimirum est sensus uniuscuiusque operantis. Nam qualis sit in eo quod laudatur, ostenditur: hoc est, sapientia huius mundi, seu hereticorum dogma apud eos qui in verbo Dei eruditi esse noscuntur, pro nihilo existimatur.

Quasi per visum stultus operatur scelus: sapientia autem est viro prudentia. Prudentia à providendo nomen accepit. Stultus igitur est qui gaudet in scelere. Sapientis autem est, & ejus qui viri nomine dignus sit, prævidere, quia risus dolore miscbitur: & gaudia peccandi, poena sequetur ultionis.

Quod timet impius, venit super eum: desiderium suum iustus dabitur. De illo impio dicit: qui sciens peccat. Timet ergo impius videre districtum iudicem. Desiderant iusti discipuli, & esse cum Christo. Ille ne terrenis gaudiis privetur, & sempiterna ultione plectatur: isti ne incolatus eorum prolongetur: sed præmia pro quibus certaverunt, percipiant: utriusque autem quod corde tenent, advenit.

Quasi tempestas transiens non erit impius: iustus autem quasi fundamentum sempiternum. De persecutoribus Ecclesiæ dicit, qui domum fidei subvertere querunt: sed illa in vero fundamento, hoc est, in Christo collocata, ipsi exemplo disparent.

Sicut acetum, dentibus: & fumus, oculis: sic piger his qui miserunt eum in via. Sicut acetum dentibus, & fumus contrarius est oculis: ita sacerdos in Ecclesia pravus per acedinem peccati, fidelium sensus obtundere facit: atque erroris ignorantia, oculos cordis eorum, ab intuitu fidei, seu intellectu rectitudinis, dum caligant, velut fumus excecatur. Sicut hæreticorum perfidia, bonis doctoribus molestiam generat & lachrymas: sic male vivens Catholicus, eis qui se fidem suam ex operibus ostendere iusserunt, per inertiam gravis est. Oculi quippe & dentes, prædicatores sunt sanctæ Ecclesiæ: qui ei & recta itinera prævidere: & alimenta spiritalia suggerere solent. Porro acetum quod à vino degenerat: & fumus qui ab igne ascendens evanescit, eos qui ab Ecclesiastica suavitate & charitate, per superbiam vel socordiam recedentes, hanc etiam verbis impugnant, figuratè denunciant: de quibus dicit Joannes: Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis.

Timor Domini apponet diem: & anni impiorum breviantur. Qui Deo fideliter serviunt, æterna luce donabuntur: at qui impietati mancipantur, cum hac vita perdunt bona quæ amant.

Expectatio iustorum lætitia: spes autem impiorum peribit. Patet quia iusti lætantur in expectatione vitæ sequentis, quamvis contristentur afflictione præsentis. Unde est illud: Tu es mihi refugium in pressura quæ circumdedit me; exultatio mea. At vero impii qui se putant in futuro requieturos, aut certe nullos post mortem futuros, falluntur. Neque huic repugnat sententia quod supra dictum est: Quod timet impius, venit super eum. Sunt enim qui scientes futurorum bonorum malorumque iudicium: nihilominus negligentia, vel desperatione, vel etiam de industria peccant: talibus ergo interitus quæ timent, eveniunt. Sunt qui mala faciunt, & aut nunquam puniendi æstimant, aut ut bene gesta, ideoque bona mercede remuneranda iudicant: de quibus recte dicitur. Quia spes impiorum peribit. Nam & de his qui scientes delinquant, subsequenter adjungit.

Fortitudo simplicis, via Domini: & pavor his qui operantur malum. Iustus in æternum non commovebitur: impii autem non habitabunt super terram. Os iusti parturiet sapientiam: lingua pravorum peribit. Labia iusti considerant placita: & os impiorum perversa. Si, inquit, abdipta scripturarum comprehendere non vales: non tamen de salute desperes, sed gradere viam Domini, age bona quæ nosti, & inter fortes connumeraberis. Sed merito pavent illi, qui recta quæ noverunt, facere contemnunt: quia certa restant quæ sequantur mala.

STATERA dolosa, abominatio est apud Deum: & pondus æquum, voluntas eius. Statera dolosa, non tantum in mensuratione pecunie, sed in iudiciali discretionem tenetur. Qui enim aliter causam pauperis, aliter potentis, aliter sodalis, aliter audit ignoti: statera utique librat iniqua. Sed & is qui sua bene gesta meliora quam proximorum, suaque errata iudicat leviora, trutina ponderat dolosa. Necnon & ille qui onera importabilia imponit in humeros hominum: ipse autem uno digito suo non vult ea tangere. Ille etiam qui in publico bona, & mala agit in occulto, pro iniquitate libere dolosæ abominatur à Domino. At qui sinceriter agit in omnibus, qui causam & causam æqua lance discernit: is nimirum iusti iudicis voluntati, & actioni congruit.

Ubi fuerit superbia, ibi erit & contumelia. Quia superbi vel contumeliosè se gerunt per contemptum, sive per ignorantiam disciplinæ, vel proximis contumelias ingerunt: vel certe quia omnis qui se exaltat humiliabitur.

Ubi autem humilitas, ibi & sapientia. Simplicitas iustorum dirigit eos: & supplantatio peccatorum vastabit illos. Non proderunt divitiæ in die ultionis: iustitia autem liberabit à morte. Iustitia simplicis dirigit viam ejus: & in impietate sua corrumpit impius. Iustitia rectorum liberabit eos: & insidias suis capientur iniqui. Abscondisti, inquit, hæc à sapientibus & prudentibus, & revelasti ea parvulis, id est humilibus.

Mortuo homine impio, nulla erit ultra spes. Heu miserè hanc sententiam pertranxit Origenes: qui post universale extremumque iudicium, vitam credit omnibus impiis & peccatoribus dandam. Notandum autem quod & si impiis post mortem spes veniæ non est: sunt tamen qui de levioribus peccatis, cum quibus obligati defuncti sunt, post mortem possunt absolvi: vel penis videlicet castigati, vel suorum precibus & elemosynis, misericordique celebrationibus: sed hæc quibuscumque sunt, & ante iudicium, & de levioribus sunt erratis. Qui verò se longo post iudicium tempore liberandos putant, falluntur: & fortasse ad eos pertinet quod sequitur.

Et expectatio sollicitorum peribit. Item alia est sollicitudo, qua boni semper ad implenda Dei præcepta sunt precincti: alia qua reprobis cum scilicet peccant, solliciti metuent, quando æternam rapiantur ad poenam. Ideoque recte expectatio eorum, qui Deo sollicita mente serviunt, corroborabit: eorum verò qui Deum contemnentes, & ante iudicium propria conscientia se acculante condemnantur: expectatio sollicitorum peribit. Hunc verum longe aliter habet antiqua translatio quæ ait: Defuncti hominis iusti, non periet spes: gloria autem impiorum peribit.

Iustus de angustia liberatus est: & tradetur impius pro eo. Martyr quique de angustia passionis liberatus est post mortem: & tradetur in poenam pro ejus causa persecutor qui illum angustiauit. Jacobus martyrio coronatus est, Petrus de carcere salvatus: & Herodes qui eorum persecutus est, à veribus visibiliter consumptus, raptus est, ubi invisibiliter vermis ejus non morietur: & ignis non exstinguetur.

Simulator ore decipit amicum suum: iusti autem liberantur scientia. In bonis iustorum exaltabitur civitas: & in perditione impiorum erit laudatio. Benedictione iustorum exaltabitur civitas: & ore impiorum subvertetur. Hæreticus simulans doctrinam Catholicam, decipit auditorem suum: qui autem iuste veritatem sequuntur Evangelii, liberantur scientia Catholica, ne decipula rapiantur hæretica.

Qui deficit amicum suum, indigens corde est: vir autem prudens sacebit. Non est despicendus vel deridendus à nobis, qui nos simpliciter amare probatur, etiam si ineptè quid per imperitiam faciat: qui enim hoc facit, indigens est sapientia. At verò prudens quisque de talium commissis publice tacet: sed hæc occultè castigat. Quod idem in sequentibus versiculis artius inculcatur, dum dicitur.

Qui ambulat fraudulenter, revelat arcana: qui autem fidelis est, celat amici commissum. Et in Evangelio Dominus dicit: Si peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum: si te audierit, lucratus eris frater tuum: si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos: ut in ore duorum vel trium testium, stet omne verum.

bum, & cætera. Unde & hic rectè subinfertur:

Ubi non est gubernator, populus corrumpet: salus autem, ubi multa consilia. Ne enim te putares amici commissa, si corrigere non potes, ultra celare debere: rectè dicit populum sine gubernatore corrumpere: salvari autem ubi multa sunt consilia: ut ostendat quod solus emendare non vales pluribus esse revelandum: ut una anima, omnium corrigatur industria.

Affligetur malo, qui fidem facit pro extraneo. In promptu est literæ sensus. Sed est à forte sanctorum extraneus: qui peccata sua penitendo corrigere dissimulat: & quicumque talibus, vel communionis gratiam concedit, vel vitam promittit æternam: quia pro extraneo fidem facit, seipsum profecto ante districti iudicis oculos, ultione dignum reddit. Vel ille pro extraneo fidem facit, qui indignus ad sacerdotium anhelans, in sponsonis suæ fide animas proximorum suscipit.

Qui autem cavet laqueos, securus erit in futuro, qui nunc bene formidolosus, & sua sedulus errata per penitentiam curat: & ab impententium se societate servat immunem.

Mulier gratiofa inveniet gloriam. Mulier gratiofa, sancta Ecclesia intelligitur: quæ in præsentis vita, gratia Dei, hoc est, charismatum donis repleta est, & in futuro gloriam æternam adeptura est.

Et robusti habebunt divitias. Benefacit anime suæ vir misericors, qui autem crudelis est, propinquos abicit. Impius facit opus instabile: seminans autem iustitiam, merces fidelis. Clementia preparat vitam: & scissatio malorum, mortem. Abominabile Domino cor pravum: & voluntas ejus in his qui simpliciter ambulant. Robusti sunt omnes perfecti, qui in hac vita præsentis per donum Spiritus sancti virtutum divitias possident: & in futuro æterna beatitudine perseverant.

Manus in manu, non erit innocens malus. Qui manum jungit in manu, nil utique operatur: sed manus in manu, non erit innocens malus: quia & si ab iniqua actione manus ad horam subtrahit, cordis tamen innocentiam, malus habere non valet. Unde & præmittitur: Abominabile Domino cor pravum.

Semen autem iustorum salvabitur. Hoc est quod supra dicitur: Seminans autem iustitiam, merces fidelis. Vel certe, semen iustorum salvabitur: quia qui præcedentium iustorum exempla secantur, horum quoque vestigia ad videnda salutis æternæ gaudia sequuntur. De quibus Ilaías: Omnes qui viderint eos, cognoscent illos: quia isti sunt semen qui benedixit Dominus.

Circulus aureus in naribus suis, mulier pulchra & fatua. Circulum aureum si in naribus suis infixeris, nihilominus ille terram vertere naso, & volutabro luti properat immergi: ita mulier fatua, si pulchritudinem vultus vel habitus acciperit, suam tamen faciem ad infima declinat: suam speciositatem ad evertendos ubique caliditatis hostes circumferre: & se cæno voluptatis inquinare diligit. Aliter: Qui ornamentum divinarum eloquiorum meditando consequitur, sed hoc male vivendo insequitur, circulum aureum habet in naribus: sed more suis terram subigere non desistit: quia quod odore iustitiæ percepit, immunda actione sordidavit. Ideoque talis anima, mulier pulchra & fatua esse censetur: quia carnalibus dedita illecebris, pulchra est per scientiam: sed per actionem, fatua. Aliter: Qui doctrinam hæreticam nitore vidit eloqui resplendere, nec tamen sapientiam apto intellectui congruere, circulus aureus in naribus suis, id est, pulchra & circumflexa locutio in sensibus mentis stultæ: cui ex eloquio aurum splendet, sed tamen ex terræ intentionis pondere more suis ad superiora non respicit. Quod secutus exposuit, dicens: Mulier pulchra & fatua, id est, doctrina hæretica. Pulchra per verbum, fatua per intellectum.

Desiderium iustorum, omne bonum est: præstolatio impiorum, furor. Desiderium iustorum, regnum cælorum: expectatio verò impiorum, furor iudicii venturi. Semper iusti, iustitiam ubique regnare desiderant: at impii etiam cum quiescere ab impietatis executione videntur, proposito tamen dira mentis ad inferendam cuiuslibet vim futuris intendunt. Et hoc est quod supra dicitur: Manus in manu, non erit innocens malus. Item: Præstolatio impiorum, furor: Quia plerumque ira per silentium clauda in-

tra mentem vehementius afluat.

Alii dividunt propria, & ditiores fiunt. Quia centuplum accipiunt in hoc tempore, & in saeculo venturo, vitam aeternam. Electi qui proprias substantias praesenti in vita, ob amorem regni caelorum indigentibus per eleemosynas dividunt, ditiores fiunt in caelestibus & spiritualibus donis, quam olim fuerant in terrenis & carnalibus possessionibus.

Alii rapiunt non sua: & semper in egestate sunt. Semper, inquit, in egestate: non solum in tormentis, ubi nec stillam aquae, unde ad modicum refrigerentur, accipiunt: sed & in praesenti, ubi quamvis innumera rapiat, semper avarus eget.

Anima qua benedicit, impinguabitur: & qui inebriat, ipse quoque inebriabitur. Qui exterius benedicit praedicando, interius augmenti pinguedinem recipit: & dum sacro eloquio mentem auditorum deebriat non definit, potu multiplicis muneris deebriatus excrescit.

Qui abscondit frumenta, maledicetur in populis: benedictio autem super caput vendentium. Qui sanctae praedicationis apud se verba retinet, talis maledicetur in populis: quia non solum culpa silentii, sed pro multorum quos corrigere potuit, poena damnatur. Ipse est servus piger & malus, qui pro retentione talenti quod accepit, in exteriores tenebras missus est. Vendunt autem frumentum, qui verbum vitae audientibus conferunt: à quibus pretium fidei & confessionis recipiant, dicente Domino: Negotiamini dum venio: quorum capiti benedictio supervenit, dum singulis de tali negotio redeuntibus Dominus dicit: Euge serve bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam: intra in gaudium Domini tui.

Bene confurgit diluculo, qui querit bona: qui autem investigator malorum est, ab eis opprimetur. Bona querere quae facere debeas, quibus ad caelestia bona pervenias: hoc est, bene diluculo confurgere: id est crescente luce scientiae ad bonum opus accingi. Vel certe bene, id est, ad vitam confurgit in tempore resurrectionis, qui nunc bona querit in tempore operationis. Qui autem mala quae dicat, sive agat, modo solers inquirat: tunc eorum pondere ne ad altiora regni perveniat, retardatur.

Qui consistit in divitiis suis, corruiet: iusti autem quasi virens folium germinabunt. Qui praesentibus bonis inhians futura non cogitat, utriusque in novissimo carebit: qui autem spe futurorum praemiorum bona facit in praesenti, iuste quod sperant, accipiunt. Virens quippe in arbore folium, fructus quos nondum ostendere habet, signat affuturos: & iusti quasi virens folium germinant: quia spe salvi facti, in fidei ac virtutum gratia proficere non cessant.

Qui conturbat domum suam, possidebit ventos: & qui stultus est, serviet sapienti. Stultus est peccator quilibet: qui dum vitam sapientis, hoc est, iusti invidet, atque invadendo persequitur, ad probationem ejus velut ignis auro defervit. Qui mentem suam tumultibus cogitatum noxiarum conturbari non metuit: hanc utique malignorum spirituum fluctibus quibus obruatur, aperit. Et qui stultus est, sapientem persequitur. Per hoc ei etiam dominando servit: quia patientiam ejus premendo probatiorem reddit, ut se videlicet damnato, ille bravium pro quo certabat, accipiat.

Fructus iusti, lignum vitae: Merces iusti, visio est Christi. Ipse namque est sapientia, de qua dictum est: Lignum vitae est amplectentibus eam. Et in Apocalypsi: Qui vicerit, inquit, dabo ei edere de ligno vitae, quod est in paradiso Dei mei. Et hunc fructum modo iusti expectant, quamdiu sicut praedictum est, quasi virens folium germinant.

Et qui suscipit animas, sapiens est. Qui animarum curam pro Domino suscipit: ut eas scilicet vel errantes doceat, vel mactas consoletur, vel egentes temporalibus bonis sustentet: vel renitentes ad remedia salutis pertrahat: vel pastore destitutas gubernet: quo una secum plures ad Dominum perducatur: qui, inquam, ita animas suscipit, sapiens est. Quia nimirum suae animae per haec unde sublimius cum Domino regnet, procurat.

Si iustus in terra recipit, quanto magis impius & peccator? Qui diligit disciplinam, diligit scientiam: qui autem odit increpationes, insipiens est. Si sancti martyres tanta passi sunt iusti, quanta putas eos manere tormenta, qui illos affligebant iniusti? Si Job & Tobias, caeterique Dei electi

tanta in hac vita receperunt adversa: quid contristaris, si te, qui tam longè à iustorum vestigiis jaces, tentans ad modicum afflictio tangit? Et quidem te & si impium dicere aut credere non debes: peccatorem tamen te esse, id est, aliqua habere peccata parva sive magna, aperta sive occulta, insidiari non debes: imò confiteri debes, ne te ipse seducas: & veritas in te esse non possit. Si ergo iusti in terra coperunt, Abel martyrii, & Job exempla patientiae; quanto magis impii Antiochus, atque Herodes, & peccatores in Evangelio paralytici: qui non nisi dimissis primò peccatis, curati à Domino poterunt? Notandum quòd hanc sententiam Petrus in Epistola, juxta antiquam translationem posuit, dicens: Et si iustus vix salvabitur, impius & peccator ubi parebunt?

Caput XII.

QUI bonus est, hauriet à Domino gratiam: qui autem confidit cogitationibus suis, inopie agit. Non roborabitur homo ex impietate, & radix iustorum non commovebitur. Horum versiculorum connexio, talis est: Qui bonus est: non confidit cogitationibus suis, sed Domini gratiam querit, ac per illam accipit, ut pie vivere possit. Qui autem cogitationibus suis confidit, bonus esse nequit. Nam quia gratiam superni adjutoris petere non curat, merito in impia actione perdat.

Mulier diligens, corona est viro suo: & putredo in ossibus ejus, quae confusione res dignas gerit. Patet litera sensus: Quia mulier bona & casta, honorem viro suo praebet in omnibus ejus virtutibus: ipsa domum bene regens, quasi gratiam addit coronae. At verò adultera & si foris speciosa patet, intus tamen fetore luxuriae sua membra inquinat. Verum spiritualiter, Ecclesia coronam Christo non aliam quam seipsam offert: Omnes enim qui in circuitu ejus sunt, offerunt munera: & filius Sirach de magno sacerdote: ipse stans juxta aram, & circa illum corona fratrum. At ossa, id est, virtutes quas haereticorum factio cernitur habere, putredo pravi dogmatis corrumpit.

Cogitationes iustorum, judicia: & consilia impiorum fraudulentata. Verba impiorum insidiantur sanguini: os iustorum liberabit eos. Iusti sua facta, si Domino placeant, sedula meditatione dijudicant: ne forte ipsis minus sollicitis, superni arbiter contra eos invisibiliter adversa disponat, juxta illud Apostoli: Si nosmetipsos dijudicarem, non utique dijudicaremur. At reprobi divini timoris oblitri, de fraude quam faciunt, sua consilia cogunt.

Verte impios & non erunt: domus autem iustorum permanebit. Versi de hac vita impii, non erunt quod fuerant: quia post mortem non qualia credebant, inveniunt, sed spe sua frustrati, pro praemiis tormenta recipiunt. Domus autem iustorum, id est, Ecclesia: quae partim peregrinatur in terris, partim regnat in caelo, nunquam deficit: sed quaecumque membra ejus hinc illo perveniunt: ibidem gaudia quae sperant, inveniunt. Aliter: Verte impios & non erunt: Quòd multa impietas in diis gentilium, multa in sectis haereticorum, multa in praestigiiis magorum: multa in persecutionibus exitit paganorum: sed & his Domino donante subversis, ablata est pariter & memoria impietatis eorum: etiam ipsi apices stulti, ipsa dogmata igne rapti: ut in Epheso actum tempore Apostolorum legimus. Dominus autem iustorum permanebit: quia sancta Ecclesia nunquam vel abscondi potuit vel auferri: nihil ex ejus corrumpere scripturis: in nullo ejus fidem violare tanta temporum longitudo prevaluit. Potest & ita intelligi: Verte impios & non erunt, converte eos ab impietate, & non erunt jam impii, sed iusti: pro quo alia translatio dicit: Quocumque se convertit scelestus, exterminabitur; cui contra de sanctis dicitur: Quoniam diligentes Deum, omnia cooperantur in bonum.

Doctrina sua noscitur vir. Viros vocare scriptura solet eos, qui virtutibus sunt praediti divinis. Unde Apostolus, Vigilate, stete in fide, viriliter agite. Doctrina ergo sua quisque vir esse noscitur, quia si recta docet, & haec operibus implet, sanctus esse colligitur.

Qui autem vanus & excors est, patebit contemptum. Quia scilicet ipse virilis animi fortitudinem habere contempsit.

Melior est pauper & sufficiens sibi, quam gloriosus & indigens pane. Melior est idiota & simplex frater, qui bona quae novit operans, vitam meretur in caelis, quam qui cla-

rus eruditione scripturarum, vel etiam doctoris functus officio, indiget pane dilectionis. De cujus dilectionis ea parte quae ad proximum pertinet, subsequenter adjungit.

Novit iustus animas juvenum suorum. Id est, misereatur & compatitur hebetudini ac fragilitati proximorum sibi commissorum.

Viscera autem impiorum crudelia. Qui non solum non compatitur subditis, sed etiam juxta hoc quod Dominus ait, percutiunt pueros & ancillas, dicentes, Moram facit Dominus meus venire.

Qui operatur terram suam, saturabitur panibus: qui autem seclatatur otium, stultissimus est. Qui suavis est, vivit in moderationibus: & in suis moritionibus relinquit contumeliam. Ille terram suam strenuè operatur, qui arcana cordis sui per quotidiana exercitia, per legis meditationem, per vigilantiam mentis, quasi qui exercet agriculturam, instanter erudit, atque spiritualibus cibis velat panibus, ne fame ignorantiae periclitetur, interioris hominis sui sensum reficere non desistit. Qui exercet animam suam spiritualibus studiis, & nunc virtutibus, & tunc dapibus saturabitur praemiorum. Qui autem pro salute animae suae nunc laborare detrectat, tunc inter stultos reprobandus: tamen nunc vel divina, vel mundana sapientia gloriosus videtur.

Desiderium impiis, monumentum est pessimorum. Desiderat impius praecedentes malos imitari: & de illorum vita atque actibus loqui. Vel certe desiderium ejus eo tendit, quamvis ipse nesciente, ut cum prioribus injustus, aeternae mortis carcere claudatur. Verum quia tales exitum quem minime praevident, incurrunt: dicit è contra de bonis:

Radix autem iustorum proficiet. Propter peccata labiorum ruina proximat malo: effugiet autem iustus de angustia. Quia nimirum fides, & charitas electorum, quae radicati sunt in Christo, nequaquam eos fallit: sed ad perfectiora semper crescens, plus quam sperare novit, in futuro percipit.

De fructu oris sui unusquisque replebitur bonis. Fructus oris, est ore bonus. Nam qui mala loquitur, non fructum ore generat, sed damnum. Omnis iustus qui bona loquitur, bonis donabitur aeternis: si tamen his quae loquitur actu non repugnat. Hoc etenim vigilanter adjungit, cum dicit:

Et juxta opera manuum suarum retribuatur ei. Via stulti rectam oculis ejus: qui autem sapiens est, audit consilia. Neque enim aliter fructuosus fit suus sermo doctori, nisi ipse prior faciat bona quae docet.

Fatnus indicat iram suam: qui autem dissimulat injuriam, callidus est. Qui quod novit loquitur, iudex justitiae est: qui autem mentitur, testis est fraudulentus. Qui se in praesenti desiderat ulcisci, fatuus est: qui autem pro Domino injuriam contemnit, sapiens. Hunc versiculum alia translatio sic habet: Stultus eadem hora pronunciat iram suam; occultat autem ignominiam suam altus. Non autem ignominiosam iracundiae passionem ita à sapientibus occultandam esse decernit: ut ejus velocitatem culpans, non prohibeat tarditatem: quem utique si per necessitatem humanae infirmitatis irruerit, ideo censuit occultandam: ut dum ad praesens sapienter obtegatur, à sapientibus amoveatur, & in perpetuum deleatur. Haec enim est natura irae, ut dilata languescat & pereat: prolata verò magis magisque ferveat.

Est qui promittit, & quasi gladio pungitur conscientia. Promittunt se nonnulli obedire veritati: sed ubi tentatio terrenis, sive blandiendis impedimentum praestiterit, deserunt quidem cepta: sed tamen conscientia promissi, quasi gladio punguntur.

Lingua autem sapientium est sanitas. Quia & bona quae promittunt, ipsi perficiendo ad vitam perveniunt: & aliis quae sequuntur, praedicando demonstrant.

Labium veritatis firmum erit in perpetuum: qui autem testis est repentinus, concinat linguam mendacii. Dolus in corde cogitatum mala: qui autem pacis incunt consilia, sequitur eos gaudium. Non contristabit iustum quicquid ei acciderit: impius autem replebitur malo. Abominatio est Domino labia mendacia: qui autem fideliter agunt, placent ei. Labium veritatis, est praedicatio Apostolorum atque Prophetarum: quorum locutio dum à tramite veritatis non deviat, in aeternum firma persistit: quia dissolvi minime potest. Testis repentinus, doctor est haereticorum: qui ab eorum dictis aberrans, dum ea quae rectè non sentit, repente pronun-

Tom. V.

ciare cupit: mendacium potius quam veritatis locutionem cogitatione sua componit. Fides Ecclesiastica semper manebit: qui autem repente nova dogmata infert, mendacii est minister.

Homo versutus calat scientiam. Versutus hoc loco in bono intelligitur: id est, sapiens & prudens, qui nonnunquam de industria, suam caelat scientiam duplici nimirum ratione: vel non valens infirmis auditoribus loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus: vel nolens dare sanctum canibus, neque ante porcos margaritas projicere.

Et cor insipientium provocat stultitiam. Quando vel ipsi plus appetentes sapere, quam oportet sapere, eo usque meditando profluunt: ut pro sapientia, stultitiam teneant. Vel certe alios quae necdum capere queunt, docere nitentes, ad majorem eos stultitiam provocant: & quasi faucibus oculis lumen ingerentes, solis modicum lucis, quod cernere videbantur, auferunt.

Manus fortium dominabitur: quae autem remissa est, tribuit serviet. Perfecti quippe non solum vitiorum bella superant, sed & electis fratribus majori virtutum gratia principantur. Qui autem dissoluti animo peccatis implicari non metunt, pessimo exactori diabolo tributa vitiorum quotidie solvunt: & si non dominium ejus viventes penitendo evaserint, post mortem traditi eidem, in carcerem ab eo penarum mittuntur aeternarum: juxta quod Dominus in Evangelica parabola testatur. Neque enim de talium correctione desperandum est, cum protinus adjungatur.

Moror in corde viri humiliabit illum: & sermone bono latificabitur. Quia nimirum necesse est ut prius peccatorem moror penitentiae salubriter humiliet: & ita postmodum per iudicium sacerdotis, sermo datae reconciliationis latificet.

Qui negligit damnus propter amicum, iustus est. Si hoc de generali pecuniae largitione, & puro homine amico, rectè dicitur: quanto magis iustitiae corona dignus est, qui propter eum qui dixit: dico vobis amicis meis, ne terreamini ab his qui occidunt corpus: vel vendens quae possidet, pauperibus tribuit: vel rapinam bonorum suorum cum gaudio suscipit: vel certe ipsam in passione carnem mortificandam, sive occidendam tradit?

Iter autem impiorum decipiet eos. Cum vel sua retinere, vel aliena rapere gaudent. Unde rectè subjungitur.

Non inveniet fraudulentus lucrum: & substantia hominis erit auri pretium. Fraude namque acquisita pecunia, plus in anima damni, quam lucri addit in arca: & qui propriam pro Domino substantiam novit dispensare, remunerante ipso, pro terrenis caelestia dona recipiet. Aliter: Non inveniet fraudulentus lucrum: & substantia hominis erit auri pretium: qui fraudulenta mente simulat se esse bonum: nequiter vivens in occulto, non inveniet bona vitae sequentis. Qui autem substantiam virtutum spiritualium veraciter acquirit, mercabitur ex ea claritatem regni perennis: quod verbis sequentibus apertius dicit.

In semita iustitiae, vita: iter autem devium ducit ad mortem. In semita enim iustitiae, substantiam acquirit virtutum: quibus aeternae vitae claritas auro preciosior emittit. Iter autem pravum quo fraudulentus incedit, perditio lucro temporali quod appetit: ad mortem quam praevidere noluit, tendit sempiternam.

Caput XIII.

FILIUS sapiens, doctrina patris: qui autem illusor est, non audit cum arguitur. De fructu oris sui homo satiabitur bonis: anima autem impiorum iniqua. Qui custodit os suum, custodit animam suam: qui autem inconsideratus est ad loquendum, sentiet mala. Tantum inter sapientem distat & stultum: ut hic aliquando profectu eruditionis ad eum qui se docuerat, docendum perveniat: ille nec cum arguitur, noverit audire.

Vult & non vult piger: anima autem operantium impinguabitur. Verbum mendax iustus detestabitur: impius autem confundit & confundetur. Iustitia custodit innocentis viam: impietas autem peccatorem supplantat. Rectè pigri vocabulo denotatur, qui vult regnare cum Domino, & non pati pro eo: delectant praemia, cum pollicentur: deterent certamina, cum jubentur: de quo Jacobus ait: Vit duplex animo, inconstans est in omnibus viis suis. Et si-

M m ij